

Enskild motion

Motion till riksdagen
av Karin Åström m.fl. (S)

2011/12:U312

p

Nordensamarbete

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Nordensamarbete.

Motivering

Norden med 25 miljoner människor utgör en mycket stark välfärdsregion i varje internationell eller historisk jämförelse. Det är ett faktum som är närmast odiskutabelt. Det finns ingen anledning att betvivla påståenden om att det beror på den politik och de särskilda villkor som skapats inom varje stat var för sig. Men det handlar också om det organiserade nordiska samarbetet som är en betydande del av förklaringen till de nordiska staternas relativa och imponerande framgång.

Vi har avtal om passfrihet, gemensam arbetsmarknad och en social trygghet som har stor betydelse för den situation som är i dag. I jämförelse med andra regioner i världen är rörligheten i Norden stor.

Beslut inom det organiserade nordiska samarbetet har också haft stor betydelse för utvecklingen. Ett exempel är den överenskommelse som gjordes på 1980-talet om en gemensam nordisk standard för mobiltelefoni (NMT), inom ramen för Nordiska ministerrådet. Få, om ens något, beslut har i sig haft så stor betydelse för ekonomi och arbetsmarknad i Norden som NMT-beslutet. Det har haft avgörande betydelse för att Norden därefter har kunnat visa en ledande initiativförmåga på mobiltelefonins område i ett europeiskt och globalt sammanhang.

Tack vare en kraftfull nordisk samverkan runt Östersjön kan de nordiska staterna med fog hävda att de spelat en större roll än andra när det gäller att ge stöd till Estlands, Lettlands och Litauens krav på respekt för sin självständighet och till att dessa tre grannländer numera har säte och stämma i Europeiska unionen.

Att Östersjöregionen i dag är Europas främsta tillväxtregion är inte enbart det nordiska samarbetets förtjänst – men det nordiska samarbetet har en väsentlig del i en förklaring. Även Barentsområdet som ett växande kraftigt tillväxtområde under de senaste åren går att återfinna i ett stabilt långvarigt nordiskt samarbete. Att det organiserade nordiska samarbetet därtill avgjort haft den största betydelsen för viktiga miljöinvesteringar, främst genom samarbetsorganet Nefco (Nordic Environment Finance Corporation/Nordiska miljöfinansieringsbolaget) och Nordiska investeringsbanken, i Östersjöregionen är otvetydigt. Detta spelar en viktig roll för att åstadkomma en varaktigt hållbar utveckling i Norden och dess närområde.

Samarbetet och rörligheten i Norden har mycket stor betydelse för den ekonomiska utvecklingsnivån i länderna och den har också mycket stor betydelse för hundratusentals människors livschanser. Det finns emellertid ingen djupgående utredning av hur stort bidrag rörligheten i Norden ger till välförhållanden och vad det är som möjliggör den stora rörligheten i Norden. Sverige bör inom Nordiska ministerrådet ta initiativ till en sådan utredning.

Universitet och högskolor, men även delar av den grundläggande och yrkesinriktade utbildningen, kan dra nytta av en relativt stor rörlighet bland lärare, forskare och studerande inom Norden. Näringslivssamarbetet har växt sig allt starkare, inte minst genom en lång rad företagsfusioner som tillkommit framför allt det senaste årtiondet. Tack vare det nordiska samarbetet har innovationer gjorda i ett nordiskt land i många fall kunnat leda till produktion och sysselsättning i ett annat land.

Trots att Norden redan i dag måste betraktas som en region i världsklass när det gäller konkurrenskraft och välfärd kan åtskilligt göras för att förbättra situationen. Det gäller därför att på bästa sätt ta till vara de närmast unikt goda möjligheter till dialog mellan parlamentariker och ministrar från olika länder som Nordiska rådet erbjuder. De nordiska regeringarna kan bidra till att Nordiska rådet förblir ett centralt forum för att skapa en politik som leder till att Norden som region förblir i världsklass som

välfärdsregion. Sveriges regering bör verka för att fördjupa kunskaperna kring Norden som en region i världsklass när det gäller konkurrenskraft och välfärd.

Trots goda ambitioner och flera avtal som syftar till att underlätta rörligheten tvingas åtskilliga medborgare uppleva att besvärande hinder kvarstår när rörlighet sker över Nordens gränser.

För att undanröja de kvarstående gränshinder som finns, de som vi måste räkna med till följd av nationellt beslutsfattande och de som kommer till följd av EU-medlemskapet behövs en ständig vaksamhet och ständiga initiativ.

Därför är det bra att nordiskt gränshinderforum får fortsatt stöd till sitt arbete. Forumet har som mål att påpeka och lyfta fram gränshinder och komma med förslag till hur man eliminerar sådana. Det är viktigt att Gränshinderforum samarbetar med de andra informationscentra som finns i Norden bl.a. Grenstetjänsten i Eda mitt på gränsen mellan Sverige och Norge. Där är gränshindersproblematiken ständigt aktuell. Det är också viktigt att dessa informations- och kunskapscentra får långsiktiga stöd från de nordiska regeringarna. Och det är viktigt att Sveriges regering verkar för att söka främja så goda villkor som möjligt för medborgarnas rörlighet över gränserna.

Den gemensamma servicetjänsten, Hallå Norden!, har inte bara bidragit till att uppmärksamma vikten av att undanröja gränshinder utan också till att det inom Nordiska ministerrådet tagits initiativ som undanröjt eller mildrat gränshinder.

Trots förda diskussioner har inte den gemensamma arbetsmarknaden för nordbor med varaktig rätt att uppehålla sig i en nordisk stat, men utan medborgarskap i någon av dessa stater, kunnat göras tillgänglig ännu. Det är angeläget att Sveriges regering fortsätter sitt arbete på att få genomfört en överenskommelse i detta syfte. Det är lika orimligt att en utomnordisk medborgare bosatt i Malmö ska vara förhindrad att ta jobb i Köpenhamn som det är att en arbetslös utomnordisk medborgare i Köpenhamn inte kan ta jobb i Malmö, för att ge ett exempel. En överenskommelse som öppnar hela den nordiska arbetsmarknaden för alla nordbor, även för dem med utomnordiskt medborgarskap, bör helst gälla hela Norden.

Den enda egentliga rörelsefrämjande insats som sker inom ramen för det organiserade nordiska samarbetet i dag är Nordjobb. Inom ramen för detta projekt har många

ungdomar getts chansen att pröva ett arbete i annat nordiskt land än det egna i form av sommarjobb.

Det är viktigt att Nordiska ministerrådet ger Nordjobb, som har Föreningen Norden som huvudman, tillräckliga ekonomiska resurser även kommande år. Det är också viktigt att undersöka förutsättningarna för att ge ”nordjobbare” likartade villkor vid beskattning när de sommarjobbar i ett nordiskt grannland som de skulle ha haft om de sommarjobbat i ett eget land. Nordiska ministerrådet bör uppmanas att undersöka förutsättningarna för detta.

De nordiska länderna med hög skattenivå, stor offentlig sektor och omfattande offentliga försäkringssystem har visat sig vara de mest konkurrenskraftiga och med den högsta tillväxttakten i Västeuropa. Som framgår av en rapport publicerad av Nordiska ministerrådet och ”tänketanken” Mandagmorgen (”Norden som global vinderregion”, augusti 2005) är det dock inte en paradox. Det är tvärtom just samhällsformen och kulturen i de nordiska samhällena som utgör förklaringen.

Med tanke på de mycket kraftfulla globala utmaningar som nu sker är inte den höga välfärdsnivån och konkurrenskraften garanterad för framtiden. Det behövs ett förstärkt nordiskt samarbete för att hävda de framgångar som nåtts och för att vinna ytterligare. Glädjande är det globaliseringsinitiativ som de nordiska statsministrarna tog vid sitt sommarmöte i Punkaharju i Finland den 18–19 juni 2007. Statsministrarna gav där startskottet till en förnyad nordisk satsning på globaliseringsområdet.

Den ömsesidiga språkförståelsen i Norden är en viktig förklaring till att de nordiska staterna utgör ett kluster i täten av snart sagt varje rankingslista med ambition att visa framgångar eller tillkortakommanden för staterna.

Språkförståelsen är grundläggande för flera av de förklaringsfaktorer som bidragsgivarna till rapporten ”Norden som global vinderregion” pekar på. Att vidmakthålla och förstärka denna ömsesidiga språkförståelse är en fråga av största vikt när det gäller nordiskt samarbete.

I Norden har enastående framgångar nåtts inte minst genom den samverkan, den öppenhet och det samarbete som åstadkommits hittills. Motiven för det nordiska samarbetet är dock inte svagare nu än de var efter andra världskriget när steg togs för att bygga det samarbete som i dag existerar. I dag finns än starkare skäl. De nordiska

ländernas samhällsform, kultur och ömsesidiga språkförståelse har gjort Norden till en välfärdsregion av världsklass och med en konkurrenskraft i närbelägna och samarbetande länder som det inte finns någon motsvarighet till i världen. De framgångar som nåtts är dock inte nog för att möta nutidens och framtidens globala utmaningar. Ett än mera förstärkt nordiskt samarbete behövs. Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet utgör de viktigaste instrumenten.

En grund för en framtida offensiv i det nordiska samarbetet kan läggas genom en djupgående utredning av vad som förklarar att en region med blott 25 miljoner människor kan hysa fem stater som placerar sig bland de tio främsta bland fler än 100 stater i fråga om konkurrenskraft. En sådan utredning bör Sveriges regering verka för att Nordiska ministerrådet initierar. På grundval av en sådan utredning bör den framtida inriktningen av Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets arbete fastläggas. Det är bråttom att få ett bättre underlag för att ta till vara den potential som ligger i att genom förstärkt nordiskt samarbete möta de stora globala utmaningar som i dag är ett faktum. Hur vi lyckas möta dessa utmaningar avgör i vilken utsträckning vi kan vidmakthålla och utveckla den välfärd som har ett mycket brett stöd i befolkningen. Ett ställningstagande till framtidens nordiska samarbete kan inte tas grundat på löst formulerade hypoteser. Vi vet att Norden måste betraktas som en region med enastående framgång, välfärd och god konkurrenskraft. Men vi vet inte tillräckligt om varför det är så. Därmed vet vi inte heller tillräckligt om hur vi bäst ska bygga vidare på den samhällsform och det samarbete som lett oss fram till vad vi uppnått hittills och om hur vi bäst utvecklar samarbetet i den stora globala utmaningens tid.

Detta bör motivera Sveriges Riksdag att uppdra åt regeringen att inom Nordiska ministerrådet ta de initiativ som föreslås i denna motion.

Stockholm den 3 oktober

2011

Karin Åström (S)

Anders Karlsson (S)

Ann-Kristine Johansson (S)

Billy Gustafsson (S)

Christer Adelsbo (S)

Maria Stenberg (S)

Peter Johnsson (S)